

Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τὸ φιλόμουσον ἑλληνικόν, οἱ φίλοι τῆς προόδου καὶ οἱ ἀρχαῖοι γνώριμοι τοῦ Ἀπόλλωνος δὲν θέλουσιν ἀποποιηθῇ τὴν ἀρωγὴν των πρὸς τὸν διττὸν σκοπὸν αὐτοῦ, προβαίνω θεωρῶν εἰς τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματός μου, εὐχόμενος καὶ ποθὼν ὅπως ἐπαναλάβω τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν ἀποδύομαι ὅπως ἐκπληρώσω, πλὴν ἄλλων, καὶ τὸ ἱερὸν καθήκον, ὅπερ μοι ἐκκληροδότησε πρὸς τὴν οἰκογένειάν του ὁ ἀτυχὴς μου λατρευτὸς πατήρ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Ἐὰν ὑπὲρ τῆς ἐθνεγερσίας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ πολυπλάγκτου ἡμῶν ἔθνους συνετέλεσαν σπουδαίως ἄνδρες ἐπιφανεῖς, διὰ τε τοῦ χρήματος καὶ τοῦ λόγου, κατόπιν δὲ μετὰ τὴν παγίωσιν τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν, εὐεργέται μεγάθυμοι καὶ γενναῖοι, διὰ δασιλῶν καὶ γενναίων χρηματικῶν προσφορῶν, ἔδωκαν τὴν ὠθησιν καὶ ὑπέκαυσαν τὸν ζῆλον πρὸς ἐργασίαν, πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς καλλιτεχνίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, καὶ ἐν γένει πρὸς διάδοσιν τῶν τεχνῶν καὶ τῆς καλλιέργειας τῆς ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐφόρου ἡμῶν χώρας, ἀναμφιλέκτως πρωτίστως καὶ ὑπὲρ πάντας συνετέλεσεν ἡ дуὰς τῶν ἐξαδέλφων Ζαππα Εὐαγγέλου καὶ Κωνσταντίνου, οἵτινες, καὶ δικαίως ὠνομάσθησαν ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, μεγάλοι εὐεργέται, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐχαράχθη τὸ ὄνομα αὐτῶν μετ' ἰδιαιτέρου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀνεσπέρου εὐγνωμοσύνης καθ' ὅσον διὰ τοῦ πρακτικοῦ αὐτῶν πνεύματος, καὶ τῆς φιλοπατρίδος αὐτῶν ἀποφάσεως, συνεκέντρωσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἄπασαν τὴν ζωὴν καὶ τὴν κίνησιν τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως καὶ τῆς μελλούσης προόδου ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους συνεχίζοντες οὕτω καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν εὐκλεῶν ἡμῶν προγόνων, μεταφέροντες ἅμα τὴν ἀμιλλαν σὺν τῇ δράσει καὶ τὴν πρόοδον σὺν τῇ σωματικῇ εὐεξίᾳ καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ῥοπὴν πρὸς μεγαλουργίαν, δι' ὧν καὶ μόνων τὸ φιλότιμον ἡμῶν ἔθνος, παρέχει ἡμῖν τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα καὶ ἀνενδοιάστως ὑπισχνεῖται, ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει καθέξει ὡς καὶ πρότερον τὴν εὐκλεῆ αὐτῆς θέσιν, ἐν μέσῳ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Καὶ πρῶτος μὲν συλλαβὼν, τὴν ἐθνωφελῆ καὶ μεγαλεπίβολον ἰδέαν τῆς συγκροτήσεως τῶν Ὀλυμπίων τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, ὑπῆρξεν ὁ **Εὐαγγέλης Ζάππας**, γεννηθεὶς τῷ 1800 ἐν Λαμπόβῳ τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου, χωρίῳ κειμένῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τεπελενίου, καὶ ὀλίγον ἀπέχοντι τοῦ Δελβίνου, ἔχων σωμα

τικὴν μὲν ἐνασχόλησιν κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν τὰ ὅπλα, πνευματικὴν δὲ τὰ γράμματα, τὴν ἐκμάθησιν τῶν ὁποίων διακαῶς ἐπόθει, ὅτε μὲν αὐτοδιδασκόμενος, ὡς ὁ Καπλάνης καὶ ἄλλοι τῆς ἐνδόξου ἐκείνης ἐποχῆς, ἄνδρες, ὅτε δὲ προστρέχων εἰς δυναμένους νὰ μεταδώσωσι ταῦτα σχετικῶς καὶ ἀνελόγως τῶν μέσων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατῳρῶσε, διὰ ὑπερανθρώπου ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς, νὰ ἐκμάθῃ ὀλίγα δι' ὧν καὶ μόνων ἐσημείου τὰς ὑπὸ τῆς ὀξυνουστάτης καὶ πρακτικῆς αὐτοῦ ἐμπνεύσεως ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεις του, αἵτινες μετὰ μοναδικῆς καὶ ἀπαρμειώτου τιμιότητος περαιούμεναι ἀπέφερον τὰ μεγάλα πλούτη, ἅπερ τοσοῦτον ἐπωφελῆ καὶ καλλίκαρπα ἀπέβησαν, καθόσον αἰετοτε ὁ κύριος σκοπὸς καὶ ὁ πρωτίστος πόθος, τοῦ αἰοδίου Εὐαγγέλη Ζάππα ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τὸ ἔθνος δωρεὰ των, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐλληνοπρεπεστάτης αὐτοῦ διαθήκης ἀποδεικνύεται.

Ἡρωϊκώτατα τοῖς ὅπλοις χρησάμενος κατὰ τὴν ἐνδοξον ἐκείνην ἐποχὴν τῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνεγερσεως ἀγώνων, ὡς ἅπαντες οἱ ἱστορικοὶ εὐφῆμως ἀναφέρουσιν οἱ τότε τὰ τῆς ἀπελευθερωθείσης ἡδὴ Ἑλλάδος ἰθύνοντες μεγάλας τιμὰς ἀπέδωκαν αὐτῷ καὶ πολλαὶ τῶν ἐθνικῶν γαιῶν ὡς δῶρον τῶν ἡρωϊκῶν αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν, ὁ μεγάλθυμος ὅμως ἄνθρωπος οὐδεμίαν τῶν τιμῶν τούτων ἀποδεξάμενος καὶ πρὸς τὴν φίλην πατρίδα τὰς δωρεὰς ἐπιστρέψας ἐπανῆλθεν ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι, ἵνα τὴν εὐχὴν τῆς ἡρωστρόφου αὐτοῦ μητρὸς λαβὼν τραπῇ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἐργασίαν καὶ οὕτω κατὰ τὸ 1831 μεταβὰς εἰς Δακίαν, ἀπεκατέστη εἰς Βουκουρέστιον, καὶ τέλεον ἐν Βροσθενίῳ, ἐν μέσῳ τῶν ἀπερᾶντων αὐτοῦ κτημάτων καὶ βιομηχανικῶν ἐργοστασίων, ἅπερ διὰ τῆς ἐντίμου ἐπιχειρηματικότητος, τῆς συνέσεως καὶ τῆς ὀξυδερκοῦς αὐτοῦ ἐμπορικῆς ἱκανότητος ἀπέκτησεν. Ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτοῦ πύργου ἐπισκοπῶν τὰ καλλίκαρπα καὶ προσοδοφόρα αὐτοῦ κτήματα, καὶ ἀνέσπερον τὸν τηλαυγῆ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος ἀστέρα, περιφρονῶν καὶ μεγαλουργᾷ ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος σχέδια κυοφορῶν ἰδιοχείρως ἔγραψε τὴν σωτήριον ἡμέραν τῆς 30 Νοεμβρίου 1860.

Διαθήκη Εὐαγγέλη Ζάππα.

Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι θνητὸς καὶ ἐκ τῆς θείας Προνοίας δὲν τῷ ἐδόθη ἡ χάρις νὰ γνωρίσῃ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του, ὅστις τὸν ἐπαπειλεῖ κάθε στιγμήν, πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ αὐτὴ ἡ ὥρα, ὥστε μετὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ νὰ μὴ ἀκολουθήσουν διχόνοιαί καὶ κρισολογίαι εἰς τοὺς συγγενεῖς του. Βάσει ἀναντιρρήτου αὐτοῦ λόγου, ὁ ὑποφαινόμενος σήμερον εἰς τὰ ἐξῆντα 60 ἔτη τῆς ἡλικίας του, σώας τὰς φρένας ἡ καθ' ὅλου ὑγιῆς, γράφω ἰδιοχείρως μου τὴν παρούσαν ἡμῶν διαθήκην, καὶ λέγω ὅτι ὅλη ἡ περιουσία μου κινήτη καὶ ἀκίνητος οὕσα ἀνεξάρτητος καθ' ὅλα, τόσον ἀπὸ ἀνιόντας καὶ κατιόντας κληρονόμους ὅσον καὶ ἀπὸ πᾶσαν συντροφίαν μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ ξένων, ἡ ὁποία σύγκειται ἀπὸ κεφ. ἄτινα σή-

μερον με δίδουσιν ἐτήσιον εισόδημα δεκαπέντε χιλιάδας 15,000 φλωρίων, τὴν με καλὴν διατήρησιν τῶν μύλων ἄνευ τῶν ὁποίων δίδουν μόνον τὰ ἡμισυ αὐτῶν, ἐκτὸς τῶν δασῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀφ' οὗ ἀφαιρεθοῦν τὰ ἀναγκαῖα διὰ τοὺς μύλους καὶ τὰς μπάλτας τοῦ Τζηγανίот, τὰ ἐπίλοιπα πωλῶντας εἰς κάθε δώδεκα ἢ δέκα πέντε ἔτη, δίδουν ὑπὲρ τὰς εἴς χιλιάδας φλωρίων, ὅλα αὐτὰ τὰ εισοδήματα τῶν κτημάτων μου με τὰς οἰκίας καὶ λοιπὰ ἐκτὸς τῶν 400 τετρακοσίων μετοχῶν τῆς Ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας, ἅστινας τὰς ἔχω ἀφιερωμένας διὰ τὰ ἔξοδα τῆς τετραετοῦς ἐκθέσεως τῶν Ὀλυμπίων καὶ τὰ ὅποια ἡ ἐπιτροπὴ τῶν κληροδοτημάτων νὰ φροντίσῃ νὰ τὰ λάβῃ εἰς τὸν καιρὸν πρὸς χρῆσιν αὐτῶν, ἐνθα ἀνήκει, μετὰ τὸν θάνατόν μου τὰ ἀφίνω νὰ τὰ νέμηται ἕως οὗτου ζῆσῃ ὁ ἐξαδελφός μου Κωνσταντῖνος Χρ. Ζάππας, ὅστις ἐργάστηκε μετ' ἐμοῦ πιστῶς καὶ τοῦ χρεωστῶ διὰ αὐτό. Τοῦ χαρίζω ὁμοῦ μ' αὐτὰ καὶ ὅλον τὸ χρηματικόν, ἀσημικόν, ἐπιπλά καὶ λοιπὰ τῶν οἰκιῶν μου, ὅλα μου τὰ ζῶα, με ὁχήματα καὶ λοιπὴν κινητὴν περιουσίαν μου ἄνευ ἐξαιρέσεως, χωρὶς νὰ τοῦ ἀφαιρεθῇ παρὰ κανενὸς οὔτε λεπτὸν καὶ χωρὶς νὰ δυνηθῇ κανένας ἄνευ ἐξαιρέσεως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ζητήσῃ νὰ τοῦ κάμῃ καταγραφὴν τῆς περιουσίας μου ταύτης, ἥτις θεωρεῖται ὡς ἰδική του ὑπὸ τοὺς ἀκολουθούσους δεσμούς.

(Ἀπαριθμεῖ διάφορα κληροδοτήματα εἰς συγγενεῖς καὶ εὐεργετικά καταστήματα). Χίλια πεντακόσια φλωρία νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἐν Ἀθήναις Ὀλυμπίων καὶ κληροδοτημάτων διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἀνά τετραετίαν ἐκθέσεως αὐτῶν ἐν ἐκτάσει, κατὰ τὸν Βασιλικὸν κανονισμόν, τὴν ὁποίαν ἐπιτροπὴν τοῦ λαοῦ θέλω τὴν ὀνομάσει ἐπιτροπὴν τῶν κληροδοτημάτων.

Μετὰ τὸν θάνατόν μου ἄνευ ἀναβολῆς νὰ τυπωθῇ ἡ διαθήκη μου Ἑλληνικά, τὰ δὲ συνέκα καὶ χοταρνιζίες καὶ λοιπὰ χαρτὰ ὅλων τῶν κτημάτων μου καὶ Ἑλληνικά καὶ Βλαχικά νὰ ἐπικυρωθοῦν παρὰ μιᾶς ἀρχῆς, ἵνα δοθοῦν ἀπὸ ἐν ἀντίτυπον εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ῥωμεικῆς γλώσσης, εἰς τὰ δύο Ἑλληνικά προξενεῖα Βουκουρεστίου καὶ Βραΐλας, εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἐν Ἀθήναις κληροδοτημάτων, εἰς τὴν ἐν Λαμπόβῳ ἐπιτροπὴν, νὰ βαστάξῃ καὶ αὐτὸς ἓνα, καὶ τελευταίως εἰς ἐν ἀντίτυπον αὐτῶν, νὰ σημειώσῃ ὅλα τὰ χαρτὰ τῶν κτημάτων μου δι' ἀριθμῶν ἐπικυρωμένα καὶ συνωδευμένα δι' ἀναφορὰς του νὰ διευθυνῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, πρὸς φύλαξιν αὐτῶν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς, ἡ ὁποία παρακαλεῖται παρ' ἡμῶν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων σωμάτων νὰ προσέχουν τὴν ἀκεραίαν φύλαξιν αὐτῶν τῶν ἐγγράφων καὶ κτημάτων καὶ τὴν καλὴν διαχείρισιν τῶν εισοδημάτων αὐτῶν κατὰ τὴν διὰ λήψιν τῆς παρούσης διαθήκης μου τυχόν δὲ νὰ χρειασθῇ κανὲν πρωτότυπον αὐτῶν διὰ καμμίαν ὁροθεσίαν ἢ καμμίαν φιλονεικίαν κανενὸς γείτονος εἰς τὰς μεταξὺ ὁροθεσίας αὐτῶν, τὸ τοιοῦτον ἔγγραφο νὰ δοθῇ εἰς χεῖρας τιμίου ἀνθρώπου, νὰ ληθῇ παρ' αὐτοῦ ἔγγραφο

τῆς παραλαβῆς, ὥστε εἰς τὸν καιρὸν νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὰ ἀρχεῖα.

ε.) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντῖνου ὅλα αὐτὰ τὰ κτήματα καὶ εισοδήματα μ' ὅλα τὰ χαρτὰ, ὁμολογίας, χάρτας καὶ λοιπὰ τῆς ἀγορᾶς αὐτῶν καὶ με τὰς ὑποχρεωτικὰς δόσεις καὶ κτήσεις κατὰ τὴν διάληψιν τῆς παρούσης διαθήκης μου νὰ λάβῃ ἡ ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπὴ τῶν κληροδοτημάτων, ἥτις ὑποχρεοῦται διὰ παντός νὰ διατηρήσῃ τοὺς δεσμούς αὐτοὺς καὶ νὰ ἐγγείρῃ τὰς δόσεις αὐτάς, ἐνθα σημειοῦνται ἀμεταβλήτως διὰ παντός ἐπομένως ἡ ῥηθεῖσα ἐπιτροπὴ νὰ συνεννοηθῇ με τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ με τὴν διευθύνσιν τῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας, διὰ νὰ λάβῃ καὶ τὸ εισόδημα τῶν 400 μετοχῶν μου, ἃς ἔχω πάρει ἐκεῖ καὶ τὰ ὅποια τὰ ἀφιέρωσα ἕκτοτε πρὸς διατήρησιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἐκθέσεων καὶ οὕτω συνενώνοντας ἀμφοτέρω τὰ εισοδήματα ἡ ἐπιτροπὴ θέλει τὰ μεταχειρισθῇ, ὡς ἀκολουθῶς. Ἐν πρώτοις νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν τετραετὴ ἐκθεσιν τῶν Ὀλυμπίων, ὅπως συναχθῇ καὶ ἀποπερατωθῇ καθ' ὅλα ἐν τάξει καὶ ἡσυχίᾳ ἀπονέμων καὶ τὰ βραβεῖα δικαίως εἰς ἕκαστον κατὰ τὸν ἐπικυρωμένον κανονισμόν αὐτῶν καὶ δευτέρον νὰ φροντίσῃ ἐπιμελῶς διὰ τὴν τελείαν διδασκαλίαν τῶν ἐλλειπόντων, ὅχι κακοήθων καὶ ἀσώτων ἀλλὰ τῶν τιμίων βιομηχάνων, ἵνα ἀποπερατώσουν τὰς ἐλλείψεις των, βαθμηδὸν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ μηχανὰς τῆς Εὐρώπης. Τὰ δὲ περισσεύοντα ἐκ τούτων χρήματα νὰ τὰ δώσουν με τόκον καὶ ἀνατοκισμόν εἰς ἀσφαλές μέρος καὶ εἰς κάθε τετραετὴ περίοδον τῆς ἐκθέσεως τῶν Ὀλυμπίων, ἡ ἐπιτροπὴ νὰ συνδράμῃ με μέρος αὐτῶν τὸ γινόμενον λαχεῖον κατὰ τὸν κανονισμόν, ἀγοράζοντες ἐξαίσια πράγματα ἀπὸ τοὺς ἐκθέτας πρὸς ἐμφύχωσιν αὐτῶν, μεταπωλῆσιν αὐτὰ ἐπὶ δημοπρασίας εἰς λογαριασμόν τοῦ καταστήματος τοιαῦτα ποιούσα ἐκ τῶν ἄνω εισοδημάτων, ἃ ἔχει εἰς χεῖρας τῆς, με τὰ ὅποια καὶ ὅσα ἄλλα κτήματα ἢ εισοδήματα προσθέσω τοῦ λοιποῦ καὶ δὲν τὰ διατάξω ἄλλῶς πως εἰς τὴν παρούσαν διαθήκην μου, μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ τὰ συνδέσουν καὶ αὐτὰ με τὴν ἄνω καταστάσιν μου καὶ μεταχειρισθῶσι τὰ εισοδήματα αὐτῶν πρῶτον ὁ Κωνσταντῖνος, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ νὰ τὰ λάβῃ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ μεταχειρισθῇ κατὰ τὴν ἄνω παραγγελίαν μου τῶν λοιπῶν εισοδημάτων τῶν κτημάτων μου, καὶ τὴν ἀμεταβλήτον αὐτὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως ὅψις ποτε φανῇ τις Ἑλλήνων πρᾶττων ἢ ἐφευρῶν μέγα κατόρθωμα ὑπὲρ τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος, τὸ ὅποιον νὰ ἐπιδοκιμασθῇ παρ' ὅλου τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Κυβερνήσεως, τότε ἐξ ὅλου τοῦ εισοδήματος τῆς τετραετοῦς αὐτῆς πανηγύρεως τῶν Ὀλυμπίων νὰ ἀφαιρεθοῦν μόνον τὰ ἔξοδα τῆς τετραετοῦς ἐκθέσεως καὶ με τὰ περιπλέον ἡ ἐπιτροπὴ νὰ φτιάσῃ ἓνα χρυσοῦν στέφανον διὰ νὰ στέψῃ τὸν ἥρωα τοῦτον ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συναθροίσεως, πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, καὶ δόξαν τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου συγχρόνως νὰ τὰ δώσῃ καὶ τὰ περιπλέον χρήματα, ὅπου ἔμειναν ἐκ τοῦ φτιασίματος τοῦ στεφάνου πρὸς χαρὰν αὐτοῦ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ
ΜΕΓΑΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

καὶ ἀφοσίωσιν τῶν ὁμοίων τοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ μεγαλείου.

Ὅλοι οἱ συγγενεῖς μου χωρὶς ἐξαίρεσιν διαδοχικῶς, καθὼς καὶ πᾶς Ἕλλην, χωρὶς ἐξαίρεσιν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπαγρυπνήσουν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τῆς παρούσης διαθήκης μου καὶ τοὺς ἐναντίους αὐτῆς νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ διὰ τοῦ νόμου πρὸς ἀποζημίωσιν καὶ ἀποκατάστασιν, τῶν εἰρημένων διατάξεων.

Μετὰ τὸν θάνατόν μου ἡ ταφὴ νὰ γίνῃ εἰς τὴν παρ' ἐμοῦ κτισμένην ἐκκλησίαν τοῦ Βροσθενίου ἐμπροστὰ τοῦ ἁγίου βήματος ἀπ' ἐξω, τὸ δὲ μνήμά μου νὰ κτισθῇ μὲ πέτρας καὶ περιφραγμένον μὲ σίδηρα θεθειμένα καὶ μία πλάκα ἐπὶ τοῦ μνήματος μὲ τὰ ἐξῆς γράμματα. «Ἐνθα κεῖται ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ δούλος τοῦ Θεοῦ κτήτωρ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας Εὐαγγέλης Ζάππας ἀποθανὼν τὸ ἔτος . . . μῆνα . . . ἡμέραν . . . καὶ μετὰ 4 χρόνια νὰ ξεπαραχώσουν τὰ κόκκαλά μου καὶ ψάλλουν αὐτὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ ξαναπαραχώσουν τὰ κόκκαλά μου εἰς τὴν αὐλὴν ἢ ἐμπροστὰ τοῦ καταστήματος τῶν Ὀλυμπίων εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰ δὲ ὅσῃ μου εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἐν Λαμπόβῳ σχολείου καὶ θέσουν ἐπ' αὐτῶν τῶν δύο μνημάτων ἀπὸ μίαν πλάκα μὲ τὰς ἐξῆς λέξεις. Εἰς μὲν τὰς Ἀθήνας «ἐνθα κεῖται ἡ κεφαλὴ» εἰς δὲ τὸ σχολεῖον τοῦ Λαμπόβου: «Ἐνθα κεῖνται τὰ ὅσῃ» καὶ λοιπὰ ὡς ἔνω λέγω. Οὕτως ἔγραψα ἰδιοχείρως μου τὴν παροῦσάν μου διαθήκην καὶ τὴν ἐπιβεβαιώσω διὰ τῆς ὑπογραφῆς μου, ὅπως ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύν, εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Χίλια ὀκτακόσια ἐξήντα (1860).

Νοεμβρίου τριάνοντα. Μπροσθένι.

Ὅτε κατὰ τὴν 10 Ἰουνίου τοῦ 1865 ἡ μεγαλουργὸς ἐκείνη διάνοια τοῦ ἐρίτιμου καὶ ἀειμνήστου ἀνδρὸς Εὐαγγέλου Ζάππα ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον καὶ ἐπισήμως ἐκοινοποιήθη τῇ τότε Ἑλλήν. Κυβερνήσει ἡ εὐεργετικωτάτη αὐτοῦ διαθήκη ὑπέβαλεν αὕτη νομοσχέδιον περὶ τῆς ἰδρύσεως τῶν Ὀλυμπίων, ἡ δὲ Βουλὴ ὁμοφώνως ψηφισαμένη τοῦτο μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης ἀνεκήρυξε τὸν ἄνδρα μέγαν Εὐεργέτην τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ πατρίς εὐγνωμονοῦσα ἀνήγειρε μαρμαρίνους ἀνδριάντας τοῦ Εὐαγγέλη καὶ Κωνσταντίνου Ζάππα, εἰς αἰώνιον εὐγνωμοσύνης ἐθνικῆς μνημεῖον καὶ ὑπόδειγμα λαμπρὸν τοῖς συγχρόνοις καὶ ἐπιγιγνομένοις.

Τοιαύτη αὐταπάρνησις, τοιαύτη μεγαλοπρεπὴς ἐξιδανικευσις τοῦ πλούτου, τοιαύτη ὑψηλὴ ἀντίληψις τῶν πρὸς τὴν πατρίδα καθηκόντων ἔδει νὰ τύχῃ ὑψίστων τιμῶν καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους.

Τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν ὁ τότε πρόεδρος τῆς Βουλῆς Δ. Χρηστίδης διηρμήνευσεν τὴν 18 Νοεμβρίου 1869 διὰ καταλλήλου ἐπιστολῆς, πρὸς ἣν ὁ ἐρίτιμος καὶ ζηλωτὴς κατὰ πάντα τῶν φιλοπατρίδων αἰσθημάτων τοῦ ἀειμνήστου Εὐαγγέλη Ζάππα ἐξάδελφος, ὁ κτησάμενος διὰ τῆς ζωντανῆς φιλοπατρίας αὐτοῦ τὴν ἀμέριστον εὐγνωμοσύνην τῶν ἁπαν-

ταχοῦ Ἑλλήνων Κωνσταντίνος Ζάππας ἀπήντησε διὰ τῆς ἀκολούθου ἐπιστολῆς, συγκινοῦσαν μέχρι δακρύων τὸν ἀναγνώστην καὶ ἐν ἣ διαλάμπουσι τὰ ἀνεξάντλητα αἰσθήματα τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως ἐν τῇ ἑλληνοπρεπεστάτῃ αὐτοῦ καρδίᾳ.

Ἀπάντησις τοῦ Κ. Ζάππα καὶ ὑπόσχεσις πρὸς τὸ Ἔθνος μεγάλης πρὸς αὐτὸ δωρεᾶς.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Προεδρεῖον τῆς Ἑλλ. Βουλῆς.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ Σεβαστὴ τῆς Ἑλλάδος Βουλὴ ἐσυζήτησε καὶ ἐπεψήφισε τὸ περὶ ἀνεγέρσεως τῶν Ὀλυμπίων νομοσχέδιον θέλει κατέχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ βίου μου. Ὡς πολῦτιμον δὲ καὶ προσφιλὲς κειμήλιον θέλω διατρεῖ τὸ ὑμέτερον ἔγγραφον, ὅπερ ἠτύχησα νὰ λάβω κατὰ τὴν πρώτην τοῦ νέου ἔτους καὶ δι' οὗ οὕτω φιλοφρόνως τὸ σεβαστὸν σῶμα τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους εὐηρεστήθη νὰ μοι διακοινώσῃ τὰ κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ λαβόντα χώραν. Ἀδυνατῶ, Κύριε πρόεδρε, νὰ ἐκφράσω ὑμῖν τὴν συγκίνησιν, τὴν ὅποιαν μοι ἐπροξένησε τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων αὐτῶν. Ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ εὐχαρίστησις, ἥτις καὶ τὰ μυχιαίτατα τῆς καρδίας ἐπλήρωσεν, ὑπῆρξε μεγίστη, ὅτε εἶδον τὸ ὄνομα τοῦ ἀοιδίμου Εὐαγγέλου ἐξυμνούμενον καὶ δοξαζόμενον παρὰ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ ἔθνους καὶ τὸν πατριωτισμὸν αὐτοῦ οὕτως ἐπισήμως ἀνταμιβόμενον. Ἡ δὲ ἐπίζηλος ἐκείνη τιμὴ, εἰς ἣν τὸ Ἔθνος ἀνύψωσε τὸν ἰδρυτὴν τῶν Ὀλυμπίων, θέλει εἶσθαι δι' ἐμὲ ἡ ἐξοχωτέρα καὶ πολυτιμότερα ἱκανοποίησις, ἥτις ἡδύνατο νὰ δοθῇ εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς διασώσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν πατριωτικῶν πόθων τοῦ ἀοιδίμου αὐτοῦ ἀνδρὸς προσπαθείας μου.

Μετὰ θερμῶν ὄθεν δακρύων ἱκετεύω τὸν Ὑψιστον, ὅπως μὲ ἀξιώσῃ νὰ ἴδω ὅσον τάχος ἐκπληρουμένην τὴν ὑποχρεώσιν μου ταύτην, δι' ἧς θέλει πραγματοποιηθῇ ὁ διακαέστερος τῶν πόθων τοῦ ἀοιδίμου Εὐαγγέλου νὰ εὐδοκήσῃ δὲ ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι ὅπως κἀγὼ δυνηθῶ ἀκολούθως νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὲρ τῆς φιλτάτης Πατρίδος ἰδιαιτέρων προθέσεων μου καὶ προσφέρω τὸν εἰς αὐτὴν ὀφειλόμενον τῆς εὐγνωμοσύνης φόρον· τότε δὲ μετὰ ψυχῆς ἀναπαυμένης καὶ εὐφροσύνης εὐχαριστῶν τὸν Ὑψιστον θέλω ἀναφωνῆσαι αὐτῷ: «Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου Δέσποτα».

Παρακαλῶ ὑμᾶς, Κύριε Πρόεδρε, ὅπως εὐαρεστηθῇτε καὶ διερμηνεύσητε τὰ αἰσθήματά μου ταῦτα πρὸς τὸ Σεβαστὸν Σῶμα τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς.

Ἐρ Βροσθενίῳ τὴν 31 Ἰανουαρίου 1870.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Εἰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ ἀνδρὸς, ψηλαφητῶς ἐκδηλοῦνται αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ αἰσθήματα

αὐτοῦ, δὲν δύναται οὐχ ἦττον ὁ ἀ' Ἀπόλλων» ἢ νᾶναγράφη λεπτομερέστερον ἐξ ἐθνικοῦ καθήκοντος ἐμπνεόμενος καθ' ὅσον οὗτος τὸ πᾶν ἀφιέρωσεν ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐν δευτέρᾳ ὅλως μοίρᾳ θέμενος καὶ συγγενεῖς καὶ τὴν ἰδιαίτεράν αὐτοῦ πατρίδα.

Ἀποδεικνύμενος οὕτως, ὅτι οὐχὶ ἀπλῆ φιλοδοξία ἡ μεταίτης εἶνε τὸ ἐλαττήριον τῆς γενναιοδωρίας ἀλλ' ἐνθεος ζῆλος, ἀδιάκοπος στοργή καὶ θερμότατος ἐνθουσιασμός ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀρεταὶ καὶ ιδιότητες, αἵτινες δι' ἡμᾶς τοὺς γενικῶς σχεδὸν ὑπὸ τοῦ σάρακος τῆς ἀπογοητεύσεως παρακαίρως καὶ ἀδίκως κατελιγμένους, εἶναι τι ὑπεράνθρωπον καὶ ἀνέφικτον.

Ἡ αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς προσηκόντως ἐκτιμῶν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός, καὶ τὴν ἀκραίοντ' εὐγνωμοσύνην ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους ἀσπαζόμενος, δι' ἰδιοχείρου ἐπιστολῆς μετεπέμφατο παρ' αὐτῷ τὸν μεγάλτημον ἄνδρα, ὅπως μετ' ἐκείνου καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης συνεορτάσῃ τὰ ἐγκαίνια τῶν Ὀλυμπίων ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τῶν ὁποίων τῇ θαυλεστάτῃ δαπάνῃ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ γεναιόφρονος ἐξαδέλφου αὐτοῦ, τόσαι χεῖρες ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν εἰργάσθησαν ὅπως μεταβάλλωσι τὸ παρὰ τὸν Ἰλισσὸν ἔρημον χάος εἰς λαξευτὸν ἀριπρεπῆ διάσκομον κίωνων καὶ παρασταδῶν ἐφ' ὧν αἰγλήντες ἐσπερώθησαν εὐρύτοξοι θόλοι μεγαλοπρεποῦς ἀρχιτεκτονικῆς δημιουργίας· ἅμα δέ, καὶ τὴν ἐπ' αἰσίοις συντυχούσαν εἰκοσιπενταετῇ ἀμφιετηρίδα τῆς ἐπὶ τοῦ Θρόνου ἀναρρήσεως τῆς Β'. τῆς Ἑλλάδος Βασιλείας.

Εἰς τὴν ἐκφραστῆσαν ταύτην ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνακτος ἀσμένως ἐνδοῦς ὁ περίβλεπτος Κωνσταντῖνος Ζάππας, ἀπεφάσισε πρώτην ἡδὴ φορὰν νὰ ἐπιχειρήσῃ διὰ θαλάσσης ταξείδιον, διότι ἀπὸ τοῦ 1831 μεταβάς διὰ ξηρᾶς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Βλαχίαν δὲν ἐπανεῖδεν ἔκτοτε τὴν γενέθλιον του γῆν, τὴν δ' Ἑλλάδα, ἣν τόσον ἀγαπᾷ, καὶ τὰς Ἀθήνας βλέπει ἐπίσης διὰ πρώτην ὅλως φορὰν· καὶ σήμερον μόλις αἱ Ἀθηναὶ φιλοξενοῦσι τὸν ἄριστον τῆς Ἑλλάδος γόνον.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας διὰ τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ βεβαίως θέλει διδάξῃ ἡμᾶς τοὺς ζενίζοντας καὶ τιμῶντας αὐτόν, διότι θὰ ἴδωμεν καὶ θὰ θαυμάσωμεν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλουργίας, τῆς Ἑλληνικῆς φιλοπατρίας, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοπονίας. Ἡ δὲ πολιὰ, σοβαρὰ καὶ ἐκφραστικωτάτη αὐτοῦ φυσιογνωμία καὶ τὸ βαθύ καὶ διαπεραστικὸν αὐτοῦ βλέμμα, ὅπερ τόσον συχνὰ θολοῦται ἐκ δακρύων ἐνθουσιασμοῦ καὶ πατριωτικῆς χαρᾶς θέλουσιν ἐμπνεύσει ἡμῖν τὴν ιδέαν τοῦ καθήκοντος τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ παντὸς Ἑλλήνου. Ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας ἔχει νῦν τὸ 80ὸν περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐγεννήθη δέ, ἐν Λομπόβῳ, κατὰ δὲ τὸ 1831, ὅτε ὁ Εὐάγγελος, ἀφ' οὗ καθ' ὅλον τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ὑπηρέτησεν ὡς στρατιώτης τὴν πατρίδα, ἐγκαταλείψας καὶ τὸν βαθμὸν ταγματάρχου τῆς φάλαγγος καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ ἔθνους δωρηθείσας αὐτῷ γαίλας, εἶχε μεταβῇ

ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες εἰς Βλαχίαν ὁ τότε εἰκοσαετῆς νεανίας Κωνσταντῖνος Ζάππας κληθεὶς παρὰ τῷ ἐξαδέλφῳ του μετέβη εἰς Βουκουρέστιον, ἔκτοτε δ' ἔμεινεν ἐκεῖ συνεργαζόμενος ἐκείνῳ, τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ δεξιὸς βραχίον καὶ τὸ πᾶν.

Ὅτι δὲ τὰ πλούτη καὶ ἐν γένει ἡ περιουσία, ἣν ἀπέκτησαν οἱ δύο ἐξαδελφοὶ ὀφείλονται, κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος εἰς τὴν ἀκατάβλητον φιλοπονίαν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὸν γόνιμον νοῦν τοῦ Κωνσταντίνου, ἀποδεικνύεται ἀναμφιρῆστως, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Εὐάγγελος θνήσκων εἰς τοῦτον ἀφῆκεν, ὡς γνωστόν, ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του, ἵνα νέμηται αὐτῇ ἐφ' ὅρου ζωῆς, διότι εἰς τοῦτον τὴν ὀφείλε κυρίως, ὡς γράφει ὁ ἴδιος ἐν τῇ διαθήκῃ του. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐαγγέλου ὁ Κωνσταντῖνος, καίπερ κάτοχος πολλῶν ἐκατομμυρίων, κατ' οὐδὲν ἡλάττωσε τὴν φιλοπονίαν καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐργάζεται, ὡς πρότερον, ἡμέρας καὶ νυκτός, αὐτὸς τὰ πάντα ἐπιβλέπων καὶ διευθύνων· οὕτω δὲ ἐδιπλασίασεν ἔκτοτε τὴν κοινὴν του περιουσίαν καὶ ὁλονὲν προσπαθεῖ ν' αὐξήσῃ αὐτήν, διὰ νὰ καταστήσῃ ὡς οἶόν τε μεγαλιέτερον τὸ δῶρον πρὸς τὸ Ἑλλήν. ἔθνος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἀμφοτέροι οἱ ἐξαδελφοὶ δι' ὅλης των τῆς ζωῆς εἰργάσθησαν· τὸ δὲ ἐν Βροσθενίῳ μέγαρόν του φιλοξενεῖ καθ' ἐκάστην σχεδὸν παντοῖους, Ἑλληνὰς τε καὶ Ῥουμάνους, οἵτινες τάξι-δεύοντες καταφεύγουσιν ἐκεῖ, βέβαιον ὅτι εἰσέρχονται εἰς ἀληθῆ πατρικὸν οἶκον.

Ἰδιαίτεροι χαρακτηρισμοὶ Κωνσταντίνου Ζάππα.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας, σὺν ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ ἀρεταῖς παρέχει ἡμῖν τὴν τῆς παραδειγματικῆς διαίτης· οὔτε ἐπιεν, οὔτε ἐκάπνισε ποτέ· ἀγαπᾷ ὀλίγον γάλα τὸ πρωῒ, καὶ γευματίζει ἅπαξ μόνον τῆς ἡμέρας, λιτὴν μόνον καὶ ἀπλουτάτην προσδεχόμενος τροφήν, οὐχὶ εὐρωπαϊζουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἡμέτερον Ἑλληνικὴν ἐπιεικῆς ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι μέχρις οἰκειότητος συγκαταβαίνων, οὔτε αὐτὸς λησμονεῖ τὴν ἀξιοπρέπειάν του οὔτε εἰς ἄλλον τινὰ ἐπιτρέπει νὰ λησμονήσῃ τὴν θέσιν του. Ἀληθὲς δὲ πνευματικὴ ἀπόλυσις δι' αὐτὸν εἶναι νὰ ἔχῃ τινὰ μεθ' οὗ νὰ συζητήσῃ περὶ τῶν σπουδαιοτάτων ἀντικειμένων, περὶ τῶν μόνων δηλ πραγμάτων, ἅτινα ἀδιαλείπτως ἀπασχολοῦσι τὸ βαθύ αὐτοῦ πνεῦμα.

Προτείνετε τὸ μέγιστον ἐθνῳφελὲς σχέδιον καὶ θὰ ἴδῃτε μετὰ πόσου ζήλου, μετὰ πόσου ἐνδιαφέροντος, ἀκούει τοῦτο καὶ συζητεῖ περὶ αὐτοῦ. Εἶναι ἐθνῳφελές; ἐρωτᾷ ὁ φιλόπατρις ἄνθρωπος, ἄρα εἶναι ἄξιον συζητήσεως.

Μένει πάντοτε ἀκράδαντος ἐν ταῖς πεποιθήσεσιν αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐκτιμήσεσιν τῶν προσώπων οὐδεμία διαβολή, οὐδεμία ραδιουργία ἰσχύει νὰ κλονίσῃ τὴν περὶ ἐκάστου ἐσχηματισμένην γνώμην του. Ἐκ τούτου συμβαίνει νὰ ὑπηρετῶσιν ἐπὶ μήκιστον παρ' αὐτῷ οἱ ἄξιοι τῆς ἐμπιστοσύνης του ὑπάλληλοι, μηδενός, μηδὲ τοῦ ἐλαχίστου ἀπολυμένου, ὑπὸ κατωτέρας

τινός διευθύνσεως, χωρίς νὰ ἔχη προαποφασίσῃ ὁ ἴδιος τὴν ἀπόλυσίν του

Εἰθισμένος δὲ νὰ σπουδαιολογῇ αὐτὸς πάντοτε δὲν ἐννοεῖ τὰς ἐλαφρὰς καὶ ματαίαις ὑποσχέσεις, ἀλλ' ἀξιοῖ τὴν ἐκτέλεσιν πάσης τοιαύτης ὑπὸ τοῦ ὑποσχομένου. Ἀφ' ἐτέρου ἐπόμενος τῇ ἀρχῇ νὰ μὴ βάλῃ τινὰ εἰς κόπον, δὲν ἀνέχεται οὔτε ἐν ποτήριον ὕδατος νὰ τῷ προσφέρῃ τις τῶν οἰκείων. Ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον προτιμᾷ νὰ ὑπηρετῇ αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ νὰ περιποιῇται συγχρόνως καὶ τοὺς ἄλλους.

Πολλάκις δι' ἐπιστολῶν του πρὸς τὸν ἐνταῦθα σύλλογον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, θερμῶς παρεκάλεσε νὰ ὑποδείξῃ αὐτῷ διὰ τίνων βιβλίων εἶναι δυνατόν νὰ παιδαγωγηθῇ ἡ νεολαία, τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰ περὶ Θεοῦ καὶ ψυχῆς ἄμωμα τῆς προγονικῆς θρησκείας διδάγματα, ἕτοιμος αὐτὸς πάντοτε νὰ δαπανήσῃ, ὅσα καὶ ἂν χρειασθῶσι, καθ' ὅσον μετὰ πατριωτικοῦ ἄλγους διορᾷ τὴν ἡθικὴν τῶν νέων διαφθοράν, τὴν φοβερὰν ταύτην φαγέδαιαν τὴν λυμαιομένην ὑπούλως τὰς χρηστὰς τῆς Ἑλλάδος ἐλπίδας.

Ἡ αὕτη ὡς γνωστὸν περὶ ἡθικοποιήσεως τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας μέριμνα, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ δαπανήσῃ 1,200 000 δραχμῶν πρὸς ἱδρυσιν ἐν Κων)πόλει Ζαππείου Παρθεναγωγείου, ὅπως ἐκπαιδεύωνται ἐν αὐτῷ αἱ Ἑλληνίδες παρθένοι. Ἡ αὕτη περὶ εἰσαγωγῆς θετικωτέρου τινός ἐν Ἑλλάδι βίου μέριμνα ἤγαγεν αὐτὸν νὰ διαθέσῃ 200,000 φράγκα δι' ὧν νὰ σπουδάζωσι 4 ἐκ περιτροπῆς γέωπόνοι ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ βελτιώσωσιν ἐπιστρέφοντες τὴν γεωργίαν τοῦ τόπου καὶ νὰ ἐνθαρρύνωσι τὸν χωρικὸν εἰς ἐπιμελεστέραν τοῦ ἐδάφους καλλιέργειαν, ἀφ' οὗ καὶ μόνου πέπρωται νὰ βλαστήσῃ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἡ εὐημερία.

Κατὰ δεκάδας καὶ εἰκοσάδας ἱδρυσε τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἐξερχομένους ἀρίστους ἰδίαις δαπαναῖς ἐξαποστέλλει εἰς τε τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον καὶ εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης. Ἡ αἰχμαλωτίζουσα ὁμως καθολοκληρίαν τὴν καρδίαν τοῦ Εὐγνώμονος Ἕλληνας, ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός καταδείκνυται ἀριδῆλως ἐκ τοῦ ἐξῆς ἐπεισοδίου, ὅπερ ἀναγράμμεν μὲ τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα ὅτι θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα τῶν μεταγενεστέρων. Ὅποτε ἡμέραν τινὰ ὁ ἀείμνηστος ἐξάδελφος αὐτοῦ Εὐαγγέλης εἶπεν αὐτῷ μετ' ἐνδοιασμοῦ καὶ μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς προφυλάξεως καθόσον δὲν ἐπεθύμει νὰ φανῇ ὅτι ἐπιβάλλεται αὐτὸς ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς θέσεώς του «Κωνσταντίνε, παιδί μου, εἶναι καιρὸς νὰ νυμφευθῇ, νὰ ἡσυχάσῃ καὶ σὺ, χρήματα πολλὰ δόξα τῷ Θεῷ, ἔχομεν, πρέπει νὰ κάμῃς οἰκογένειαν διὰ νὰ μὴ σβύσῃ τὸ ὄνομά μας.» Ὁ φιλόπατρις Κωνσταντῖνος Ζάππας μὴ ἐπιθυμῶν, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῶν αἰσθημάτων του ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ, ὅστις ἐναγωνίως προσέβλεπεν αὐτόν, ἀπῆντησεν ἀμέσως μετὰ θάρρους καὶ ἀποφασιστικότητος «Εὐαγγέλη, σὺ δὲν ἐνυμφεύθης, διότι γυναῖκα ἐπῆρες τὴν Πατρίδα· πῶς θέλεις ἐγὼ τοιοῦτον παράδειγμα ἔχω νὰ σκεφθῶ τόσον μικρὰ πράγματα; Ὅχι δὲν θὰ νυμφευθῶ. Θὰ

ἐργασθῶ, θὰ κοπιᾶσω, διὰ νὰ ὑψώσω τὴν περιουσίαν μας, καὶ ὄλην, ὄλην θὰ τὴν ἀφήσω εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Μόλις ἐγνώσθη ἡ τοῦ διαπρεποῦς ἀνδρός ἀποδοχὴ τῆς προσκλήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως ἅπασα ἡ Ἑλλὰς καὶ κατ' ἐξοχὴν αἱ Ἀθῆναι, ὁ Πειραιεύς καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλληνες ἐσκίρτησαν ἐκ χαρᾶς ὅτι θὰ λάβωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐκφράσωσιν αὐτῷ καὶ ἐκ τοῦ συν-εγγυς τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην ἀνθ' ὧν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῆς βιομηχανίας ἀδιαλείπτως καὶ μετὰ πατρικῆς στοργῆς ἀπεργάζεται. Καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει μὲν ἅμα ἀφικόμενον ἀπεδέξαντο ἄνθρωποι οἱ τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τοῦ Βυζαντίου οἰκοῦντες Ἕλληνες καὶ μετὰ δακρύων εὐγνωμοσύνης ἐνθουσιωδῶν ζητοκραυγῶν ἐξεδήλωσαν τὰ πρὸς τὸν φιλόπατριν ἄνδρα διάπυρα αἰσθημάτων τῶν οὐ μόνον κατὰ τὴν εἰς τὴν ξηρὰν ἀποβίβασιν του ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐνῶ ἐτελέσθη δοξολογία ὑπὲρ τῆς υἱείας καὶ μακροβιότητος αὐτοῦ παρευρεθέντων ἀπάντων τῶν προκρίτων καὶ τῶν τὰ μάλα φερόντων Ἑλλήνων καὶ ἐν τῷ Ζαππεῖῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθέντι κλεινῷ παρθεναγωγείῳ, ὅπερ τὸ πρῶτον ἤδη ἐπεσκέψατο ἐν παρατάξει ἀπάντων τῶν μαθητριῶν, τῶν διδασκαλισῶν καὶ τῶν μελῶν τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς οὐχ ἥττον πανηγυρικὴ ὑπῆρξε καὶ εἰς τὸ πλοῖον ἐπιστροφῇ αὐτοῦ ὁπότε ἀδιακρίτως πάντες ἐζητωκραύαζον κατευοδούντες τὸν ἐν-θερμον τοῦ Ἑλληνισμοῦ εὐεργέτην ἅμα δὲ τοῦ εἰς Πειραιᾶ κατὰπλου τοῦ ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ἀτμοπλοίου σύμπασα ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς καὶ διὰ λέμβων ἔσπευσεν εἰς προὔπαντησιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ φιλοπροόδου ἀνδρός προέσταμένου τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεως, τῶν δημοτικῶν συμβούλων καὶ πασῶν τῶν ναυτικῶν στρατιωτικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν ἀποδώσαντες ἐξόχους τιμὰς λίαν φιλοτίμως ὁρμώμενοι ὑπὸ τοῦ καθήκοντος πρὸς ἄνδρα πολλαχῶς καὶ ἰδίᾳ διὰ τῶν Ὀλυμπίων τοσοῦτον ἐνθαρρύνοντος τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀμιλλαν τῆς βιομηχανίας τῆς ζωτικωτάτης ταύτης ἀρτηρίας τοῦ Πειραιῶς. Ἀμα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀποβιβασθέντα προσεφώνησεν αὐτῷ ὁ συμπολίτης αὐτοῦ καὶ Ἡμέτερος συνεργάτης κ. Α. Πετρίδης, ἐν δὲ τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ ὁ κ. Δήμαρχος τῆς πόλεως προσενεγκὼν αὐτῷ καὶ λαμπρὸν ἐκ δάφνης στέφανον ἐν μέσῳ δὲ μουσικῶν παιάνων καὶ ἐνθουσιωδῶν ἐνδείξεων εὐγνώμονος ὑποδοχῆς προέπεμψαν τὸν μεγάλτιμον ἄνδρα ἀνερχόμενον εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνέμενεν αὐτόν, ὑποδοχὴ ἐξαιρετικὴ ἐγκάρδιος, δεξιῶσις καὶ εὐγνώμων ξενία ὑπὸ τε τῆς πανελληνίου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως, ἥτις καὶ ἐπισήμους ξεναγούς ἐτάξατο καὶ περικαλλῆς κατὰλυμα προητοίμασεν ὧν οἷόν τε εὐάρεστον διαμονὴν τοῦ ξενιζομένου μεγάλου Εὐεργέτου τοῦ ἔθνους. Ἀνελθὼν εἰς Ἀθήνας ἀκριβῶς καθ' ἣν ὥραν ἐτελεῖτο ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἡ ἐπίσημος δοξολογία ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ Βασιλέως ὠδηγήθη ἐκεῖ, ὅπου μετ' ἀληθοῦς χαρᾶς καὶ σεβασμοῦ ἐδεξιώσαντο μετὰ τοῦ Βασιλέως αὐτόν πάντες οἱ χάριν

τῆς ἐορτῆς καὶ τῶν ἐγκαίνιων τῶν Ὀλυμπίων πανταχόθεν συρρέουσιντες Ἕλληνες μεθ' ὃ, ὁ Βασιλεὺς ἐπεδαφιλεύσατο αὐτῷ βασιλείους καὶ ὅλως ἐξαιρετικὰς περιποιήσεις.

Τὴν ἐπομένην ὅτε γενομένων τῶν πανηγυρικωτάτων ἐγκαίνιων τῶν Ὀλυμπίων ὁ ἐνθουσιασμός τῶν πανηγυρίζοντων ταῦτα Ἑλλήνων ὑπῆρξεν μοναδικῶς καὶ ἀπερίγραπτος ὅτε ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐνεφανίσθη ὁ μεγαλουργὸς εὐεργέτης τοῦ ἔθνους, ὅστις ἀπὸ τιμητικοῦ θρόνου ἱστάμενος ἐν μέσῳ τοῦ Βασιλέως καὶ πλείστων εὐρωπαίων μεγιστάνων καὶ Ἑλλήνων προκρίτων ἀπηύθυνε τῷ Βασιλεῖ μετὰ τὴν ἐπίσημον τοποθέτησιν τῆς σεπτῆς κεφαλῆς τοῦ ἀειμνήστου ἐξαδέλφου αὐτοῦ Εὐαγγέλη Ζάππα ἐν ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθέντι περικαλλεῖ λάρνακι, τὴν ἀκόλουθον προσλαλιὰν καὶ ἣν παραθέτομεν ὧδε εἰς ἐπίσημον καὶ αἰώνιον ὑπόδειγμα τῶν ἐπιγιγνομένων.

Προσλαλιὰ

Κωνσταντίνου Ζάππα

Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως τῶν Ὀλυμπίων.

Μεγαλειότατε.

Ὑπ' ἀκρατήτου συνέχομαι συγκινήσεως ἐπὶ τῇ εὐφροσύνῳ ἡμέρᾳ τῆς ὁποίας περὶ δυσμᾶς βίου με κατηξίωσεν ἡ θεία Πρόνοια νὰ ἴδω ἀρχαῖον καὶ εὐλαβῇ πόθον εἰς περικαλλῇ πραγματικότητα. Ἡμέραν ἣν καταγλαΐζει ἡ βασιλείος πομπὴ καὶ ἡ ἄδολος χερμονὴ τοῦ λαοῦ.

Ὁ Ἀρχηγέτης τῆς οἰκογενείας μου, ὁ ἀγαπητός μοι ἀοιδίμος Εὐαγγέλης, ἔγνω ἐξ ἐμπνεύσεως κλασικῆς νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ὄρους καὶ τὰς συνθήκας τῆς νεωτέρας ζωῆς. Ἐγίνωσκεν ἐκεῖνος ὅτι ἡ Ἑθνικὴ ἐργασία καὶ δραστηριότης σμικρὸν θὰ συνετέλουν ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ τόπου πληρουμένης ἄνευ συνειδήσεως τῶν περὶ αὐτὴν μέσων καὶ χωρὶς λελογισμένης σκοπιμότητος.

Ἐν ταῖς περιοδικαῖς ἐκθέσεσι τῶν προϊόντων τῆς πνευματικῆς καὶ ὑλικῆς δραστηριότητος τῶν Ἑθνῶν ἀνεύρισκεν ἐκεῖνος πολυτίμον παράγοντα βεβαίως προόδου καὶ ἀκμῆς.

Ἐν ταῖς Ἐκθέσεσι καὶ προϊόντα καὶ ἐκθέται ὑποβάλλονται ὑπὸ τὸ ἀσφαλέστερον τῶν κριτηρίων, τὸ κριτήριον τοῦ λαοῦ αὐτόθι ὁ εὐφυὴς ἐργάτης ποιεῖται τὴν συγκριτικὴν μελέτην τῶν ἔργων του πρὸς τὰ τῶν ὁμοτέχνων, ἐνῷ δὲ ὁ τεχνοκρίτης φέρει τὰς κρίσεις αὐτοῦ, ὁ Ἑλλανοδίκης στεφανοῖ τὸν εὐδοκιμήσαντα καὶ οὕτω ἡ μετὰ συνειδήσεως ἀμιλλα ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ὑπάρξεως καὶ φωτίζει καὶ προάγει θαυμασίως.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ἱδρύσεν ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος τὰ Ὀλύμπια, ὥρισε τὰ τῆς οἰκοδομῆς ἀναλόγου Μεγάρου καὶ θανὼν πρὶν ἢ συντελεσθῇ τὸ ἔργον, ὑπὲρ οὗ διέθεσε τὰ τῆς οὐσίας του ἀνέθετό μοι τὴν ἐντολὴν νὰ συμπληρώσω αὐτό.

Μετὰ πάροδον εἰκοσιπενταετηρίδος ἀγώνων καὶ περιπετειῶν τὸ ἔργον ἐπερατώθη καὶ νῦν εὐλαβῶς ἐτελέσθη ἡ ἱερὰ τοῦ διαθέτου θέλησις.

Εὐγνώμωνων τὴν Α. Μεγχειότητα καὶ τὴν Σ. Κυβέρνησιν ἐπὶ ταῖς τιμαῖς, ἃς ἐπεδαφιλεύσαντο εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀοιδίμου Εὐαγγέλη, ὡς καὶ εἰς ἐμέ, ὡς καὶ τὰς κατὰ καιροὺς ἐπιτροπὰς, ἀνθ' ὧν ἐμόχθησαν ὑπὲρ τοῦ ἔργου καὶ ιδίως τὴν ἐνεστῶσαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀξιοτίμου Κου Στεφάνου Δραγούμη, περιχαρὲς καὶ εὐελπὶς παραδίδωμι τὸ συντελεσθὲν ἔργον τῷ Ἑθνει, εὐχόμενος αὐτῷ τὰ κράτιστα. Ζήτω ὁ Βασιλεὺς! Ζήτω τὸ Ἑθνος! Ζήτωσαν οἱ εὐεργεταὶ τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας καὶ δόξης!

Τοιοῦτος ὁ μέγας καὶ περιβλεπτός εὐεργέτης τοῦ ἔθνους ὑπὲρ οὗ μίᾳ τῇ φωνῇ καὶ τῇ καρδίᾳ εὐχεται σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν καὶ εὐλογοῦσι μυριάδες τὸ σεπτὸν καὶ ἐνδοξον ὄνομά του.

ΕΠΙ ΤΗ ΑΦΙΞΕΙ

ΤΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΑΠΠΑ

Ὡς εὖ παρέστης ἰδρυτὰ τῶν Νέων Ὀλυμπίων
δι' ὧν τὸ πάλαι ἥρωας ἀπέκτα ἡ Ἑλλὰς
τὴν ἀφίξιν Σου χαιρετᾷ θυμῆρης ἡ Παλλὰς
Καὶ ραίνει μ' ἀρθη ἀφθιτα τὸν εὐκλεῆ Σου βίον.

Ὅπου βαδίσῃς τὴν χαρὰν ὡς ἔαρ διαχέεις
προόδου εὐαγγέλια πολιτισμοῦ τὸ φῶς
τὰ μέλλοντα προδιορᾷ τὸ ὄμμα Σου σοφῶς
Καὶ εὐδαιμόνων ἡμερῶν ἐλπίδας μᾶς ἐμπνέεις.

Ἐκεῖ ἐκθύμως ψάλλουσιν αἱ κόραι τοῦ Βοσπόρου
ὑπὲρ τοῦ εὐεργέτου των ἐκπέμπουσαι εὐχὴν
τοῦ Δαψιλῶς φωτίζοντος τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν
Ὡς ἐν σκοτίᾳ διαρκεῖς ἀκτῖνες μετεώρου.

Ἐρῶ μυρῖοι πάρτοθερ οὐδ' ἀνοικτεῖρων μοῖρα
ἀδίκως ἀπεκλήρωσε καὶ πλῆθος ὀρφανῶν
Πρὸς Σὲ ἐρατενίζουσιν ὡς ἄστρον φαιινὸν
Καὶ τ' Ὀρομά Σου εὐλογοῦν Σ' ἀποκαλοῦν Σωτῆρα.

Ζήθι, ὦ! τέκνον ἄριστον τῆς εὐκλεοῦς Ἡπείρου
καὶ γένοιτο τῶν ἔργων Σου πᾶς Ἑλληρ-ζηλωτῆς
Ἑλληρ, ἀγνὸς Σοὶ εὐχεται εἰς τλήμων ποιητῆς
λαβὼν μοιραίως καὶ σκληρῶς τὴν τύχην τοῦ Ὀμήρου.